

Egy muzsikusközösség

A Bartók vonósnégyes a magyar zenei élet egyik kiemelkedő reprezentánsa, Veszprémtől Bostonig csodálja játékkukat a zenekedvelő világ. Ez sem volt azonban elég, hogy a kvartettől készített egyetemes portréfilm a műsoridőben sugározza a televízió. Becsülni sem merem, hogy vasárnap késő délután, amikor az első csatornán a Hét ment, hányan kapcsolak a másodikra ennek az egyetemes műsornak a kedvéért. Pedig akik átkapcsoltak, szép élményt kaptak. S korántsem csak a zenekedvelők. Tóth Erika riporternak nagy erénye, hogy – a muzsikában láthatóan jártas szakemberként – nem zenei filmet csinált. Kérdései az emberekre, a munkára, a belső együttélésre vonatkoztak, s kitűnő munkát jelentettek, hogy négy egymásra utalt ember sorra feltáruljon.

Ebből a szempontból aztán már majdnem mindegy, hogy az érintettek zeneszerek-e, vagy valamilyen más szakmát művelnek világszínvonalon. Talán csak a tisztá tekintetek, a végiggondolt eszmefuttatások, a belső derű állandó felvilágosításai jelezték, hogy ezek az emberek a művészi tevékenység és az intellektuális teljesítmény nagyon magas szintjére jutottak. S valószínűleg mindez segít ennek a hihetetlenül nehéz életmódnak az elviselésében. A négy közül három elvált: kevés asszony bírja, hogy minden évben több hónapig egyedül hagyják. De – mint a szavakból kiderült – együtt utazni sem könnyű: állandó egymásra utaltság, a mindig új szállodai szobák, a „bőröndből élés” elviselése. És persze a munka! A gyakorlás! A szenvedés! A csellista elmondja, hogy őt a legjobban a hegedűhang idegesíti. Mintha a halkan víziszonya lenne!

Ilyen körülmények között különösen tanulságos, hogy mi tartja össze a Bartók-vonósnégyest. A válasz egyértelmű is, bonyolult is: éppen a munka, a sikerek, a hazának és a muzsikának való szolgálat tudata. Az együttélésért azonban naponta meg kell dolgozni. Bármely közösség számára példa, hogyan lehet megszervezni az együttes munkát. Mindennek felelőse van, s van olyan is, akinek a cívekadásokat kell elcsitítani. S az is előfordul, negyedszázad alatt, hogy valaki kiválik a csapatból: művészi vagy emberi fejlődése más irányt vett, mint amire a többinek szüksége van. Hogyan lehet ezt átélni? Hogyan lehet az eltávozottat pótolni? Hogy lehet az összeszokott gárdába beilleszkedni? Kérdések, amelyek nem csupán a zenei életben vetődnek fel, de érvényes választásokra mindenütt szükség van. A Bartók-vonósnégyes a maga választait egész életművével hitelesíti.

Cz. J.

Hamvasztásos temetkezés feltárása Nemesvámos határában talált halomsíroknál.

Fotó: Péterfay

Új értékek Balácáról

Tavaly már beszámoltunk róla, hogy Nemesvámos mellett, Balácán, a római kori villagazdaság közelében Palágyi Sylvia régész, a Bakonyi Múzeum munkatársa halomsírra bukkant. A körülbelül 10 méter magas és 40 méter átmérőjű kör alakú halomsír mérete és szerkezete alapján mauzóleumnak tekinthető. Vörös homokkő fal veszi körbe, melynek lábazata díszes faragású. A villagazdaság felőli oldalán megtalálták a mauzóleum bejáratát is, mely szintén homokkő faragású, párkányú.

A halomsír centrumában előkerült a kőoszlop sármája is, melyhez folyosó vezet a bejáratig. Am épségben maradt sármája eddig nem talált Palágyi Sylvia. Sírromlások, -rablások nyomait annál gyakrabban, körülbelül hat méter mélységig számtalanszor feltárták már a halomsírt a századok folyamán.

Most nyáron viszont a sármakamrát nyugatra két sírgödört találtak, mindkettőt a római kori járószintbe mélyítve. Az egyik sír feltárással már végeztek a szakemberek. Különböző ékszereket találtak a sírban: szív alakú csüngőket, téglalap alakú vereteket, háromszögű áttört vereteket, gömbölyű vasfüggőket, vas- és rézcsatokat. Valamint emberi csontokat.

A járószintet vörös, téglalap alakú körvonalat vettek észre. Az ásatások során derült ki, hogy ez a sírgödör körvonala. A most feltárt sír ugyanis egy sajátos temetkezési mód bizonyítéka. A halottat elégették, ám a máglyát a későbbi nyughelyen, a sírgödörben rakták meg. Miután elégett a máglya, a halott, a gödört betemették.

Az elégett gerendák nyomai pontosan láthatók a feltárt sírban, s szénpor takarja a sír alját. A halott ruhájának fém díszei maradtak meg – ezt találta meg Palágyi Sylvia.

Nem tudni, kit temettek el itt. Feltételezhető, hogy a sármakamrában épp a sírablak megtévesztése miatt nem folyt temetkezés. Am valószínűbb, hogy a villagazdaság tulajdonosának családtagjai, vagy személyzete került a sármakamrához közeli sírba. Az sem kizárt, hogy római kori, de a villagazdaságnál régebbi időből való a most megtalált két sír. Ezt valószínűsíti a halomsír területén talált, a gazdaságnál idősebb árokrendszer. További munka szükséges, hogy a feltételezések közül a megfelelő kiválasztható a szakemberek.

A most talált tárgyak, s maga a temetkezési szokás, melyre fény derült, remélhetjük, közelebb viszi a szakembereket a villagazdaság tulajdonosának kitéhez is. A mostani lelet különös jelentősége abban van, hogy általa egyre komplexebbé válik a balacai együttes. Ritkaság, hogy villagazdaság és halomsír együttesen kerül felszínre. Sőt, nem is ritkaság: a konstrukció, mely itt áll Veszprém közelében, egyedülálló.

Ezért kár, hogy az idén a halomsír feltárása véget ér. Jövőre újra földdel borítják, s a nagyközönség nem láthatja. Pedig a szükséges biztonsági és információs munkák nem kerülhetnek annyiba, mint amekkora eszmei értéket nyerünk... Egy 1800 évvel ezelőtti élet bontakozik ki előttünk.

H. V.

Mikor nyer (vagy veszít) a közönség?

Beszélgetés Bakcsi Andrással, a veszprémi Városi Művelődési és Ifjúsági Ház igazgatójával

Félidejéhez és egyben csúcspontjához érkezett a Veszprémi Nyár elnevezésű rendezvény sorozat. Szombaton mutatják be a városban Balogh Elemér – Kerényi Imre: Csiksomlyói passió című zenés-táncos drámáját, amely a kulturális szezon vitathatatlanul legkiemelkedőbb eseménye. A Veszprémi Nyár eddigi tapasztalatairól, az intézmény munkájáról, az együttműködésről, a várható jövőről érdeklődtünk Bakcsi Andrástól, a veszprémi Városi Művelődési és Ifjúsági Ház igazgatójától.

Hogyan egyeztetették a Veszprémi Nyár programjait a kulturális intézmények?

Koordinációs bizottság alakult dr. Szekeres Imre, a városi tanács elnökhelyettese vezetésével, melynek intézményünk is tagja. Megállapodást kötöttünk a Dimitrov MMK-val, melyben mindkét fél kötelezettséget vállalt, a nyári rendezvényekről. Mi az Erdy Dezső-emlékkiállítás, valamint Györfi Sándor Munkácsy-díjas szobrászművész és Lics Zsuzsa festőművész kigalériai bemutatását vállaltuk. Míg a Dimitrov első sorban a komolyzenei hangversenyeket, addig mi főleg különféle folklórműsorokat mutatunk be.

Milyen folklórműsorok voltak és lesznek?

A ház szabadtéri színpadán fellépett a finn Siepakat néptáncgyűjtés, a Magyar Állami Balettintézet néptánc tagozatának végző osztálya, a Veszprém Táncgyűjtés. A belső udvarunkon a Hajdina népzenei együttes többször adott folklórműsort. Vasárnap délutántól a veszprémi várba látogató turistákat a négytagú Hajdina együttes szórakoztatja a nyári szezonban. A népi ihletettségű Csiksomlyói passió kezdete előtt a szabadtéri nézőterre gyülekező közönséget szintén a Hajdina zenészei szórakoztatják, illetve hangolják a folklórjellegű színházi előadásra. Augusztusban Életfa címmel a Magyar Néphadsereg népi együttesének énekes és táncos szolistái vendégszerelnek.

A folklór mellett felvállal-

ták a könnyűzenei koncerteket is?

A rock- és a dzsesszműsorokat is mi szervezzük elsősorban. A nyáron három nagyszabású rockkoncertet rendezünk. A Bikini együttes már fellépett, Deák Bill Gyulát és együttesét július 21-ére várjuk, augusztus elején a Hobo Blues Band koncertezik...

A ház szabadtéri színpada kicsinek tűnik...

... ha leültetjük a közönséget. A rockkoncertekre állva 500-600 fiatal is elfér. Igaz: a városnak hiányzik olyan szabadtéri színpad, amely ezer embert is képes fogadni. Egyes drágább, nagyobb szabású műsorok csak akkor kifizetődnek, ha legalább ezer fizető vendég nézi meg. A ház szabadtéri színpada kisebb kamarajellegű produkciók bemutatására alkalmas. De hát kénytelenek vagyunk rockkoncerteket is ott felléptetni. A könnyűzenei műsorok nem illenek a vár szabadtéri színpadára. Az idén augusztusban két dzsesszműsorunk lesz: Szabados György zongorakoncertje és a Budapest Ragtime Band hangversenye.

Úgy tudom, hogy rockkoncertet a Dimitrov MMK is menesztelt Veszprémbe...

Június 7-én az Edda Művek rockegyüttes vendégszerelt az Oktatói Központ tornatermében. Számunkra rendkívül rossz időpontban, hiszen június 12-én az egyeztetett program szerint léptettük fel a Bikini együttest. A fiatal közönség vásárlóereje is korlátozott. Egy-egy belépő 80-120 forint, amit egymás után kétszer kevesen áldoznak rockkoncertre. Meggyőződésem, hogy a szerencsétlen időzítés miatt nemcsak az intézményünk, hanem a közönség is veszített. Hangsúlyozom, hogy ez egyedi eset. A Petőfi Színházzal, a Dimitrov MMK-val lényegében jó az együttműködésünk. Sőt, azt szeretnénk, hogy ne csak szereződjen, hanem egész évben gyümölcsöző legyen a koordináció, mindannyiunk, a közönség hasznára.

Hogyan látja a Veszprémi Nyár jövőjét, a megyeszékhely

Horváthy György

Nemzetközi felvilágosodástörténeti kongresszus

Első alkalommal ad otthont hazánk a felvilágosodás történetével foglalkozó történészek

nemzetközi kongresszusának: a négyévenkénti – sorrendben hetedik – konferenciát július

25. és augusztus 2. között tartják meg Budapesten az Eötvös Loránd Tudományegyetemen.

Az MTA Történettudományi Intézetében Tóvizi Piroskának, az MTI munkatársának elmondták, a Nemzetközi XVIII. századi Társaság a korszak történetére vonatkozó legfrissebb eredményeket áttekintő eszmecsereje színhelyeül nem véletlenül választotta hazánkat. Jelzi ez annak a tudományos munkának az elismerését is, amelyet a társaság magyar szekciója végzett az utóbbi évtizedben.

Az MTA, a Művelődési Minisztérium, valamint a mintegy 15 ország tudósaitól álló Nemzetközi XVIII. századi Társaság által rendezett budapesti eszmecsere több mint ezer résztvevőt – a felvilágosodás témájával foglalkozó kutatókat, illetve az érdeklődő szakembereket – várnak, s mintegy félezer előadás hangzik majd el. A plenáris és szekciósülésen a korszak történetét számos megközelítésben vizsgálják: a gazdaság- és társadalomtörténetről, a művelődés- és művésztörténet legkülönbözőbb témaköréről. Az angol és francia nyelvű konferencia hat szekciójában egybe-kezőt szót tesz a felvilágosodás korának gazdasági kérdéseiről, a mezőgazdaság fellendüléséről, az ipari forradalom szerepéről, a kereskedelem, a közlekedés és az infrastruktúra fejlődéséről. A résztvevők kicserélik gondolataikat a francia forradalom és a felvilágosult politika társadalmi hatásáról, a felvilágosodás ideológiájának, eszmerendszerének terjedéséről, az egyház, a filozófia és az oktatás változásairól.

H. Gy.

MATYÓ FOLKLÓR TOMAJON

Vasárnap este a mezőkövesdi Matyó Néptáncgyűjtés gálaműsorával véget értek a badacsonytomaji matyó napok. Július eszeje óta mintegy nyolcvan matyó himzésű kiállítási tárgyban gyönyörködhetnek az Egy József Művelődési Ház vendégei. Azok, akik kíváncsiak voltak, hogyan készül a rendkívül gazdag és munkaigényes matyó himzés, vasárnap délután megnézheték Farkas Istvánné munkabemutatóját. A hazai és külföldi érdeklődők előtt matyó ruhában varázslatos ügyességgel himzett egy félig kész matyó terítőt, miközben kérdésekre is válaszolt. Megtudtuk tőle, hogy az ómatyó himzés piros, sárga, kék, zöld színeket kombinált fehér sifonra (vászón).

★

Milyen alakú minták a jellemzőek? – kérdezte valaki. – Az ómatyó himzéseken madaras, kocsikerék, csizma alakú minták a legjellemzőbbek – válaszolta a matyó népviseletű hölgy. – A sokkal ismertebb tarka matyóra mi a jellemző? – kérdeztem. – Fekete alapon legalább kilencfajta szint alkalmazunk, de legfőképpen a pirost, a bordót.

A három matyó település – Mezőkövesd, Tard, Szentistván – himzőhagyományai között van különbség?

A hölgy abbahagyta a himzést és rámutat az egyik, majd a másik himzésre.

Ez a tardi keresztzetes, ez pedig a szentistváni himzés. Bizonyára gyakorlott nő szemek felfedezték a matyó himzések közti különbséget, jómagam mindegyiket szépenk, színgazdagnak láttam.

Kár, hogy nem lehet vásárolni – nézett egymásra az egyik balatoni nyaraló házaspár.

Sajnos kifogytunk az eladni való matyó himzésekből. A kiállítási anyagot a Mezőkövesdi Házipari Szövetkezet szállította. Külföldön és belföldön annyi helyen rendeztünk bemutatót, hogy pillanatnyilag nincs eladnivalónk – mondta Farkas Istvánné.

Unnapi alkalmakkor viselik még a matyó ruhákat Mezőkövesden? – kérdeztem.

Már az idősebbek sem. Sokan himéznek, de inkább terítéket, párnákat. Divatos matyó népi szobát berendezni, díszíteni.

★

Az idén ünnepli negyven-éves fennállását a Matyó Néptáncgyűjtés. Mezei József

együttműködéstől érdeklődtem a múltról, a gyökerekről.

Bár negyven éve alakultunk, de hagyományaink jóval korábbiak. Elődeink a 20-as években rangos helyet vívtak ki a Gyöngyösbokréta mozgalomban. Az együttesünk 1947-től a 60-as évekig jóformán csak a három matyó község (Mezőkövesd, Tard, Szentistván) paraszti hagyományait a maga természetességében állította színpadra. Legfeljebb helyi szerzők népi szindarabjait „házasították” matyó táncokkal, népdalokkal. Akkoriban híres volt a mezőkövesdi menyecskekör, de a férfikör is. Táncgyűjtésünk az utóbbi két évtizedben nemcsak a matyó, hanem a Kárpát-medence más vidékeinek – a Rábaközről a Hargitáig – legszébb táncgyűjtésűit kelti életre.

Külföldön is szoktak fellépni?

Rendszeresen az NDK-ban, Csehszlovákiában, Lengyelországban, de megfordultunk az összes európai szocialista országban is. A nyugati országok közül Svájcban, Franciaországban, Ausztriában voltunk, legközelebb Belgiumba megyünk.

A badacsonytomaji gálán nagy sikert aratott a Matyó